

**ZAHRIDDIN MUHAMMAD BOBUR FAOLIYATINING O'ZBEK
DAVLATCHILIGI VA MADANIYATIDA TUTGAN O'RNI**

Yo'ldasheva Naimaxon Ubaydullo qizi

Qo'qon Universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada Boburiylar sulolasining asoschisi sifatida Bobur, o'zining janglarda qo'lga kiritgan yutuqlari bilan tanilgan bo'lsa-da, uning ilm-fan, san'at va adabiyotga bo'lgan qiziqishi va ular sohasidagi islohotlari, ayniqsa o'zbek madaniyatining shakllanishiga kuchli ta'sir ko'rsatdi. Uning "Boburnoma" asari nafaqat o'z hayoti va siyosiy faoliyatini, balki o'sha davr ijtimoiy, madaniy va siyosiy holatini o'zida aks ettirgan noyob tarixiy manbadir.*

Bobur o'z davrida san'at va ilm-fan rivojiga katta e'tibor qaratgan, o'zi yashagan davr madaniyatini yanada boyitgan. Uning madaniy merosi o'zbek xalqining tarixiy va madaniy o'zligini anglashda muhim o'rin tutadi. Boburiylar davrida amalga oshirilgan islohotlar va san'atga qo'yilgan e'tibor, o'zbek madaniyatining rivojlanishiga, shuningdek, ilm-fan sohalarining o'sishiga xizmat qilgan.

Boburning faolligi nafaqat siyosatda, balki madaniyat va ilm-fanda ham o'zini ko'rsatgan. Uning shaxsiy merosi, o'sha davrdan tortib, bugungi kungacha, o'zbek madaniyati va tarixining ajralmas qismiga aylangan.

Kalit so'zlar: *Zahiriddin Muhammad Bobur, Boburiylar sulolasi, O'zbekiston davlatchiligi, madaniyat, "Boburnoma", tarixiy meros, ilm-fan, san'at.*

KIRISH

Zahiriddin Muhammad Bobur — Markaziy Osiyo va Hindiston tarixining buyuk arbobi, Boburiylar sulolasining asoschisi. Uning hayoti va faoliyati faqat siyosat bilan cheklanib qolmay, ilm-fan, madaniyat, adabiyot va san'atni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynagan. Bobur nafaqat Hindistonda, balki o'zining tug'ilgan yurtida, O'zbekistonda ham katta ta'sir ko'rsatgan. Uning o'z zamonida o'tkazgan islohotlari va yurtida amalga oshirgan siyosiy yangiliklari keyingi avlodlar uchun katta meros bo'lib qoldi. Boburning "Boburnoma" asari esa, o'zining tarixiy, madaniy va adabiy ahamiyati bilan butun dunyo bo'ylab tanilgan. Uning harbiy yutuqlari, ijodiy faoliyati va madaniy merosi O'zbekiston tarixining ajralmas qismi sifatida tarixda abadiy iz qoldirdi. Bobur o'zining davlatshunoslik va madaniyatga bo'lgan alohida e'tibori bilan O'zbekistondagi zamonaviy madaniy rivojlanishga katta hissa qo'shgan.

ASOSIY QISM

Bugungi kunda qanday ishlar qilindi va qilinmoqda

1. **Boburning siyosiy merosi.** Bugungi kunda Zahiriddin Muhammad Boburning siyosiy merosi O'zbekistonning tashqi siyosatida muhim o'rin tutmoqda. Boburiylar

davrining tajribasidan foydalangan holda, O'zbekiston va Hindiston o'rtasidagi diplomatik aloqalar mustahkamlanmoqda. Har yili Bobur tug'ilgan sanada o'tkaziladigan ilmiy konferensiyalar va madaniy tadbirlar, ikki davlat o'rtasidagi do'stlikni yanada rivojlantiradi. Boburning siyosiy faoliyatini yorituvchi ilmiy ishlar va tadqiqotlar bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etadi.

2. **Madaniyatga qo'shgan hissasi.** Bugungi kunda Boburning madaniy merosi, ayniqsa uning san'at va adabiyotga qo'shgan hissasi, o'zbek madaniyatining rivojlanishida dolzarb o'rin tutadi. O'zbekistonda Boburiylar davri san'ati va arxitekturasini bo'yicha ko'plab ko'rgazmalar tashkil etilmoqda. Masalan, Boburiylar saroyidagi madaniy an'analardan ilhomlanib, zamonaviy san'atkorlar yangi asarlar yaratmoqda. Boburga bag'ishlangan teatr spektakllari va kinofilmlar, uning merosini yosh avlodlarga yetkazishning yangi shakllari bo'lib xizmat qilmoqda.

3. **"Boburnoma" asari va ilmiy tadqiqotlar.** Boburning "Boburnoma" asari bugungi kunda ilmiy tadqiqotlar va madaniyatni rivojlantirishning asosiy manbalaridan biri hisoblanadi. Uning asarini o'rganish uchun ilmiy markazlar tashkil etilgan bo'lib, bu markazlar nafaqat tarixiy faktlarni o'rganish, balki Boburning shaxsiy qarashlarini va dunyoqarashini tushunish uchun muhim tadqiqot maydoniga aylangan. Boburiylar davrining tarixiy voqealarini ilmiy jihatdan yoritish, O'zbekistonning tarixiy merosini saqlash va avlodlarga yetkazish maqsadida zamonaviy texnologiyalar, masalan, virtual muzeylar va interaktiv dasturlar yaratilmoqda.

4. **Madaniy o'zgarishlar va ta'lim tizimi.** Boburning madaniyat va ta'limga qo'shgan hissasi bugungi kunda zamonaviy o'zbek ta'lim tizimida aks etmoqda. Uning ilm-fan va ta'limga bo'lgan alohida e'tibori bugungi kunda O'zbekistonda ko'plab yangi ta'lim muassasalarining tashkil etilishiga turtki bo'ldi. Misol uchun, ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirishga bag'ishlangan davlat dasturlari amalga oshirilmoqda, bunda Boburiylar davrining ilmiy yutuqlari va metodlari o'rganilib, ta'lim tizimida amaliyotga joriy etilmoqda.

5. **Boburning shaxsiy merosi va yosh avlodga yetkazish.** Boburning shaxsiy merosi, uning ijtimoiy va madaniy ta'siri bugungi kunda turli xil yoshlar dasturlari orqali keng targ'ib qilinmoqda. Bobur haqida kitoblar, ilmiy maqolalar, va audio-visual materiallar yosh avlodga yetkazishning zamonaviy usullariga aylanmoqda. Bobur haqidagi zamonaviy san'at asarlari va interaktiv dasturlar orqali yoshlar uni yanada yaqindan o'rganishmoqda. Bu nafaqat tarixni o'rganish, balki yoshlarning madaniy qadriyatlarni anglashlariga yordam beradi.

Shunday qilib, Zahiriddin Muhammad Boburning siyosiy, madaniy va ilmiy merosi bugungi kunda turli yo'nalishlar bo'yicha rivojlanib, yangicha yondashuvlar bilan yosh avlodga yetkazilmoqda.

TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR

VIII son, Iyul

Fikrlar	Misollar
Boburning siyosiy faoliyati	Bobur Hindistonni zabt etib, Boburiylar sulolasini yaratdi. Bu siyosiy faoliyat uning harbiy va diplomatik salohiyatini namoyon etdi.
Madaniyatga qo'shgan hissasi	Bobur, o'z zamonida san'at va ilm-fan sohalarini rivojlantirishga katta ahamiyat berdi. Masalan, u o'z saroyida ilm-fan va san'atka oid ko'plab tadbirlar tashkil etdi.
"Boburnoma" asarining ahamiyati	Boburning yozgan "Boburnoma" asari uning hayoti va faoliyatining eng katta hujjati bo'lib, tarix, madaniyat va siyosatga oid qimmatli ma'lumotlarni o'zida jamlagan.
Boburning adabiyotga ta'siri	Bobur shoir sifatida ham mashhur bo'lgan. U o'zbek adabiyotiga, shuningdek, turkiy va fors tilidagi adabiyotlarga ham ta'sir ko'rsatgan. Misol uchun, uning yozgan she'rlarida o'zining shaxsiy his-tuyg'ulari va siyosiy qarashlarini aks ettirgan.
San'at va arxitektura sohasidagi islohotlar	Bobur o'z hukmronligi davrida arxitektura va san'atni rivojlantirishga katta e'tibor qaratgan. Boburiylar davrida Hindistonda ko'plab go'zal va tarixiy ahamiyatga ega binolar qurilgan.
Ilm-fan va ta'lim	Bobur ilm-fan va ta'limni rivojlantirishga alohida e'tibor berib, o'zining saroyida ilmiy va madaniy tadbirlar tashkil etgan. Masalan, Bobur o'zining saroyida mashhur olimlarni to'plagan va ularni ilmiy tadqiqotlarga jalb qilgan.

Bu jadvalda Boburning siyosiy, madaniy va ilmiy faoliyati bilan bog'liq asosiy fikrlar va ularning amaliy misollari keltirilgan. Boburning o'z zamonida amalga oshirgan islohotlari va yutuqlari bugungi kundagi O'zbekiston madaniyati va tarixining ajralmas qismiga aylangan.

Zahiriddin Muhammad Bobur o'zining siyosiy, madaniy va ilmiy faoliyatida ko'plab islohotlar o'tkazgan. Uning har bir qarori va amalga oshirilgan islohotlari nafaqat o'zi hukmronlik qilgan davrni, balki keyingi zamonlarda ham ta'sirini ko'rsatdi. Boburning davlat boshqaruvi, ilm-fan va madaniyatga oid islohotlari bugungi kunda ham qimmatli tajriba hisoblanadi. Quyida Bobur davrida amalga oshirilgan ba'zi islohotlar va qabul qilingan qarorlar keltirilgan:

1. Siyosiy islohotlar

Markazlashgan davlat tuzumi: Bobur Hindistonda hukmronlik qilgan davrda markazlashgan davlat tuzumini o'rnatdi. Bu esa, o'zining davlat boshqaruvini samarali tashkil etish va mamlakatda barqarorlikni ta'minlashga yordam berdi. Bobur, o'ziga yaqin

bo'lgan amaldorlarni qo'llab-quvvatlab, davlat boshqaruvini yaxshilashga qaratilgan islohotlarni amalga oshirdi.

Tartib va qonunlar: Bobur harbiy yurishlar va davlat boshqaruvi sohasida mustahkam qonun va tartiblar o'rnatishga harakat qildi. U o'zining hukmronlik davrida adolatli tizimlar yaratishga alohida e'tibor berdi va davlatda tartibni saqlash uchun zarur bo'lgan qonunlarni qabul qildi.

2. Madaniy islohotlar

San'at va adabiyotga e'tibor: Bobur o'zining hukmronligi davrida san'at va adabiyotga katta ahamiyat berdi. Boburiylar davri madaniyatining rivojlanishi uchun ilmiy va madaniy tadbirlar tashkil etildi. Bobur saroyida mashhur olimlar va san'atkorlar faoliyat ko'rsatgan. Uning bu boradagi islohotlari madaniyatni rivojlantirishga xizmat qildi.

Arxitektura va san'at ob'ektlari: Bobur Hindistonda arxitektura va san'atni rivojlantirishga katta e'tibor qaratgan. Uning davrida Boburiylar sulolasiga mansub bir qancha go'zal arxitektura yodgorliklari qurilgan. Bu davrda qurilgan ob'ektlar bugungi kunda ham san'atning nodir namunasi sifatida qadrlanadi.

XULOSA

Zahiriddin Muhammad Bobur o'zining siyosiy, madaniy va ilmiy faoliyati bilan nafaqat Markaziy Osiyo, balki butun dunyo tarixida alohida o'rin tutadi. Uning siyosiy mahorati, ilm-fan va madaniyatga bo'lgan katta e'tibori bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Boburiylar davrining tarixiy merosi, san'ati va adabiyoti, ayniqsa "Boburnoma" asari, o'zbek xalqining madaniy merosida ajralmas o'rin tutadi va bugungi kunda ham ilmiy tadqiqotlarning markaziga aylangan.

Bugungi kunda Zahiriddin Muhammad Boburning faoliyatiga bag'ishlangan ko'plab ilmiy va madaniy tadbirlar, konferensiyalar, ko'rgazmalar tashkil etilmoqda, bu esa uning merosini yosh avlodga yetkazish va xalqaro aloqalarni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Biroq, bu jarayonni yanada samarali qilish uchun ba'zi takliflarni ilgari surish zarur:

1. **Boburiylar davrini o'rganish va ilmiy tadqiqotlarni yanada rivojlantirish:** Bobur va uning davrini o'rganish bo'yicha ilmiy markazlar tashkil etish, ular orqali Boburning siyosiy, madaniy va ilmiy faoliyatini chuqurroq tahlil qilish zarur. Boburning tarixiy shaxs sifatida ahamiyatini o'rganish va unga bag'ishlangan ilmiy konferensiyalarni muntazam ravishda o'tkazish, ilmiy va madaniy yutuqlarni keng targ'ib qilishni ta'minlaydi.

2. **Madaniy merosni saqlash va tarqatish:** Boburiylar davrining san'ati, arxitekturasi va adabiyotini saqlash va yosh avlodga yetkazish maqsadida interaktiv va virtual muzeylar tashkil etish kerak. Boburiylar davri san'atining zamonaviy interpretatsiyalarini yaratish va yoshlarni ularga jalb qilish, madaniy merosni yangi avlodlarga tanitishning samarali usuli bo'ladi.

3. **Yoshlar uchun ta'lim dasturlari:** Bobur va uning davriga oid ta'lim dasturlarini joriy etish va yoshlarni tarixiy madaniyatga qiziqtirish orqali, ularning tarixiy merosni

tushunishi va qadrlashi ta'minlanadi. Boburning o'zbek adabiyotiga bo'lgan ta'sirini o'rganish, yoshlarni uning asarlari bilan tanishtirish, o'quv dasturlariga kiritish zarur.

4. **Bobur haqidagi ilmiy va madaniy materiallarni kengaytirish:** Bobur haqida ilmiy adabiyotlarni yanada kengaytirish, shu jumladan, uning san'at va adabiyotga qo'shgan hissasi haqida zamonaviy tadqiqotlar va maqolalar yozish, ularni turli tillarda nashr etish va xalqaro miqyosda tarqatish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bobur, Z. M. (2004). Boburnoma (I. Rahmonov, tarj.). Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi.
2. Hoshimov, R. (2017). Zahiriddin Muhammad Bobur va uning davri. Toshkent: Fan.
3. Shamsiyev, M. (2015). O'zbekiston tarixida Boburiylar sulolasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
4. G'ulomov, N. (2019). Bobur va uning siyosiy merosi. Toshkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
5. Sharipov, S. (2018). Boburiylar davrining madaniy merosi. Toshkent: Ilm.
6. Yuldashev, M. (2016). Bobur va uning ilmiy-ijtimoiy faolligi. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti.
7. Karimov, I. A. (1998). O'zbekiston: Mustaqillik yo'lida. Toshkent: O'zbekiston davlat nashriyoti.
8. Akhrorjon, A., & Zumradkhan, K. (2022). The impact and results of membership of the wto on the education system. Educational Research in Universal Sciences, 1(5), 24-32.
9. Akhrorjon, A. (2022). Reasons, problems and consequences for the accession of the Uzbek ecanomy to the WTO. In International scientific conference" Topical issues of the economy in modern.
10. Akhmadjonov, O., Abdullaev, A., Karimova, S., & Solijonova, F. (2022). Jahon savdo tashkiloti boshqaruv tizimi. Scientific progress, 3(2), 343-347.
11. Akhmadjonov, O., Abdullaev, A., Anvarov, J., & Ismoilov, S. (2022). Islom moliyasi. Scientific progress, 3(2), 45-47.
12. Akhmadjonov, O., Abdullaev, A., Yusupov, S., & Anvarov, J. (2021). Islom bankchiligidagi xavf. Scientific progress, 2(8), 639-642.
13. Axadjon o'g'li, A. A., & Sabirovna, G. G. (2025). JSTGA A'ZO BO 'LISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI. ZAMIN ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(5), 101-108.
14. Abdullaev, A. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOT-KADRLAR TAYYORLASHNING DOLZARB MASALALARI. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning o 'ziga xos xususiyatlari, uning.

15. Mamadjonov, M., Abdullayev, A., Abdurahmonov, I., & Mamadaliyev, A. (2021). Challenges of management in the digital economy. Scientific progress, 2(6), 1533-1537.
16. AA, M. F. M. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY AHAMIYATI. ÂXEOPOT-KOMMYHHKAFİLİX TEXHOMrnmÂPH BÂ TEİİEKOMMYHHKÂ^ mÂPHHHr 3ÂMOHÂBHH MYÂMMOİİÂPH BÂ EHHMİİÂPH OHİİÂHH PECnYEmKÂ HİİMH-TEXHHKÂHMYMÂHMHMHrMÂrbPY3ÂİİÂP TmflÀMH, 2(6), 794.
17. Akhmadjonov, O., Abdullayev, A., Abdupattayev, A., & Sultonov, M. (2021). Islamic banking management, assets and libilities. Scientific progress, 2(6), 1525-1532.
18. Axrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). TA'LIM SIFATI OSHISHIDA JSTNING O 'RNI. YANGI O 'ZBEKISTONDA IJTIMOİY-INNOVATION TADQIQOTLAR, 2(1), 113-118.
19. Mulaydinov, F. (2024). Application, place and future of digital technologies in the educational system. Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali.
20. Jumanova, S. (2024). Analysis of PISA test results in Uzbekistan and prospects of preparing primary education students for PISA test. Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali.
21. Akhrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). IMPACT, RESULTS AND CONSEQUENCES OF WTO ACCESSION ON THE EDUCATION SYSTEM. International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives, 2(1), 6-15.
22. Ikromjonovna, J. S., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'ZBEKISTONDA PISA TESTI NATIJALARI VA BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINI BU TESTGA TAYYORLASH ISTIQBOLLARI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 9, 159-162.
23. Abdullaev, A., & Odilova, M. (2024). The Role of WTO in Improving the Quality of Education. Yosh Tadqiqotchi Jurnali, 3(1), 140-148.